

[RECIENSIE]

Jörgen Oosterwaal, *Johan Vande Lanotte, dagboek van een politieke crisis*, Antwerpen, De Bezige Bij, 2011, 189 pp., ISBN 9789085423591

Er bestaat een belangrijk verschil tussen retoriek en realiteit. Velen zullen zich hebben afgevraagd wat er tijdens maandenlange communautaire onderhandelingen in besloten vergaderingen werd gezegd en welke rol persoonlijke relaties speelden. Tussen 21 oktober 2010 en 26 januari 2011, gedurende drie maanden, was Johan Vande Lanotte koninklijk onderhandelaar. Opgebouwd als een dagboek volgt Jörgen Oosterwaal vier periodes: VdL als toeschouwer (13 juni-20 oktober 2010), als koninklijk bemiddelaar, als commentator (27 januari-18 oktober 2011) en als regeringsonderhandelaar (19 oktober-31 oktober 2011). Een van de verrassingen is de gegroeide menselijke band met Bart De Wever die ook het voorwoord schreef. Het gaat dus om een bevoorrechte getuige en zijn interpretatie van het gebeuren. Hierna volgt een selectie van verhelderende aspecten.

1. Een analyse van de sp.a en de linkerzijde. Bij de jongste verkiezingen en een communautaire agenda viel de partij met 14,6% terug op haar kernpubliek. Om succes te hebben, moet men in de rijke Vlaamse regio de middengroepen en een breder publiek kunnen bereiken. In tegenstelling tot de christelijke arbeidersbeweging kent de socialistische beweging een hiërarchische traditie. Daarbij erkent VdL het belang van een Vlaamse identificatie en een Vlaamse gemeenschap. In een andere publicatie¹ gaat hij daar verder op in. De keuze daarvoor staat niet gelijk met kleinburgerlijkheid, bekrompenheid, onverdraagzaamheid en racisme, maar evenmin met uniformiteit, superioriteit, uitsluiting en de nood aan zondebokken. In die zin contrasteert hij het 'rechts populisme' met het 'links negationisme'. Dat laatste verstopte de problemen onder de mantel van relativering, solidariteit, algemene rechtsprincipes en

1. J. Vande Lanotte, Het monkelend leiderschap, in: *Samenleving en politiek (sampol)*, jg. 18, 2011, nr. 10, pp. 21-28.

wereldburgerschap, ... een 'feitenontkennende retoriek'. Men moest werk maken van een 'positieve identiteit' in diversiteit, met duidelijke regels, het stellen van grenzen en het verdedigen van waarden van gemeenschappelijkheid. De N-VA was geen racistische partij, maar met verwijzing naar Paul Magnette (zie *Wt*, jg. 71, 2012, nr. 2, p. 189) sprak hij van een 'patriottisme van de rijken'. Waar de Waalse socialist daarmee vooral de interregionale geldstromen verdedigde, legde VdL de klemtoon op een sociaaleconomische wending naar het neoliberalisme.

2. Bij de eerste ontmoeting tussen de overwinnaars van de verkiezingen in Vollezele op 3 en 4 juli liep het reeds verkeerd. Een onvoorbereide N-VA, zelf verrast door de omvang van haar succes en zonder veel studiedienst, stond tegenover het machtsapparaat van de PS. Dat blijkt ook uit andere bronnen. In *De gevangenen van de Wetstraat*² staat volgende passage: *"De PS imponeert met de felrode bakken die ze de vergaderzaal binnen dragen, vol met rode mappen vol tabellen en nota's. De Wever heeft nooit veel meer dan één atomaschriftje onder zijn arm."* In een interview met *Humo* geeft ook Elio Di Rupo aan hoe extreem goed zijn partij was voorbereid: *"Tedereen kende de Octopus-nota van de Vlaamse regering uit het hoofd. (...) Er stond in die nota niets dat we niet minstens tien keer hadden gelezen: we kenden elke Vlaamse eis en elke Vlaamse verzuchting. Hetzelfde met het partijprogramma van de N-VA. (...) wij hadden als partij een duidelijke visie op wat de mogelijkheden waren. (...) Maar de N-VA moest nog aan haar huiswerk beginnen."*³ Het bevestigt de analyse dat de Franstaligen vanaf 2007, het einde van de paarse regering, het communautaire dossier grondig aan het voorbereiden waren. In Vollezele meenden de Waalse socialisten dat over twee cruciale aspecten reeds een akkoord was bereikt: de herfinanciering van Brussel en het niet raken aan de bestaande Financieringswet. Latere koerswendingen ter zake deden het vertrouwen geen goed. Daarnaast maakte VdL ook gewag van een taalprobleem. De discussie verliep 'noodgedwongen' in het Frans, maar de gesprekspartners, zich daarvan wellicht niet bewust, verstonden elkaar niet en gaven aan bepaalde woorden een andere draagwijdte. Tijdens zijn onderhandelingen stelde VdL eveneens een kloof vast tussen de Vlaamse en de Franstalige onderhandelaars. De Vlamingen hadden eerder een ideologische agenda, een aantal basisprincipes zoals zoveel mogelijk fiscale autonomie en eventueel een eigen Vlaamse belastingadministratie, maar waren qua uitwerking slecht voorbereid, het onderling niet altijd eens en ze werkten zelden samen. De Franstaligen vergaderden eerst apart en arriveerden vervolgens met volledig uitgewerkte amendementen die zij vaak al in zijn basistekst hadden geïntegreerd. Ze stelden zich erg defensief op.

2. St. Samyn & T. Peeters (red.), *De gevangenen van de Wetstraat. Een reconstructie van zeven maanden onderhandelen*, Gent, 2011, pp. 47-48.

3. *Humo*, 27 december 2011.

3. Het Verbond van Belgische Ondernemingen (VBO), als louter unitaire organisatie, bleef lang onwetend over de onderhandelingen. CD&V en N-VA overlegden vooral met VOKA, de Vlaamse werkgevers. Gezien de verdere overheveling van bevoegdheden, zal het probleem van het VBO nog groter worden.

4. PS en N-VA waren het eens over een verregaande regionalisering van justitie. Maar het cdH, ‘traditioneel de partij van het juridische establishment’, en Ecolo zagen dat niet zitten. Zij vreesden dat de PS-dominantie in Wallonië te zwaar zou gaan wegen op de benoemingen en bevorderingen van rechters.

5. Over het Franstalige Plan B werd als zodanig niets gezegd. Maar tijdens de onderhandelingen was Brussel voor PS en cdH de ‘vette vis’ die ze als compensatie wilden binnenhalen. Naarmate de finish naderde, begonnen zij de druk op te voeren en steeds meer eisen te formuleren: *“tweetalige kieslijsten, aanpassing van de taalwetgeving, meer bevoegdheden voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en natuurlijk vers geld”*. Op de valreep zou VdL nog een uitgebreid Brussel-hoofdstuk toevoegen en de Franstaligen tegemoetkomen. Nadat hij zijn opdracht had teruggegeven, volgden Didier Reynders als informateur, Wouter Beke als koninklijk onderhandelaar en uiteindelijk Elio Di Rupo als formateur op 16 mei 2011. In zijn basistekst van 4 juli nam deze laatste zowat alle Franstalige eisen inzake Brussel op. Het vervolg is bekend. Beke bleek als voorzitter van CD&V bereid om zonder N-VA verder te onderhandelen op voorwaarde dat uit die nota de *“ballast”* werd geschrapt die eenzijdig aan zijn voorstellen waren toegevoegd en die strijdig waren met het Vlaamse regeerakkoord. Het ging enerzijds om het minderhedenverdrag en de federale kieskring, anderzijds om de afzwakking van de taalwetgeving en de tweetalige lijsten in Brussel.⁴ Volgens VdL was zijn nota veel Vlaamser en bevatte ze veel verregaandere toegevingen dan de nota’s van Beke of van Di Rupo vooral inzake de Financieringswet. Hij zocht naar inhoudelijke en strategische verklaringen voor de houding van de N-VA.

6. Op de laatste vergadering met de Vlaamse partijvoorzitters als koninklijk bemiddelaar op 26 januari 2011 vond nog een boeiend gesprek plaats over de toekomst van België. VdL herhaalde dat de Vlamingen geen visie op Brussel hadden, terwijl het Franstalige standpunt was: *“als we van Brussel een volwaardig derde gewest maken, kunnen we veel verder gaan”*. Bart De Wever zag dan een koppeling mogelijk tussen het aanvaarden van de drieledigheid en een serieuze stap richting confederalisme. Volgens VdL zou de volgende eerste minister de laatste minister worden van een niet-confederale staat. In februari 2011 zou hij een basistekst met betrekking tot een nieuwe Belgische Unie publiceren.

[Harry Van Velthoven]

4. H. Van Velthoven, Waarheen met België?, in: *Samenleving en politiek (sam-pol)*, jg. 18, 2011, nr. 10, pp. 4-14.